

Mishnah Kilayim, chapter 6

משנה כלאים פרק ו

(1) Which is an *Aris* [i.e., an arbor of at least five vines, that is to be regarded as a vineyard, thereby requiring a service border of four cubits separating it in order to plant other produce nearby]? If one has planted [even] a single row consisting of five vines beside a fence ten handbreadths high or beside a trench ten handbreadths deep and four wide [this is an *Aris* and in this case, even the School of Hillel who require two rows to be a vineyard (see 4:5) maintain], it must be allowed its service border of four cubits. The School of Shammai say: The four cubits are to be measured from the body of the vine to the field [on the other side of the fence, into which he wishes to plant other produce, a leniency]. But the School of Hillel say: [The four cubits are to be measured] from the [*Aris*] fence to the field. Rabbi Yohanan ben Nuri said: All who say so [that the School of Hillel maintain that even in one row it must be allowed its service border of four cubits] are mistaken; In fact [what was said was this]: If there are four cubits from the body of the vines to the [*Aris*] fence, the appropriate service border is allowed, and the rest may be sown [If there are less than four cubits from the body of the vines to the *Aris* fence, then no seeds may be planted therein, similar to the case of Rabbi Yose in 5:4]. And how much is the [appropriate] service

א איזהו עריס. הנוטע שורה של חמש גפנים בצד הגדר שהוא גבוה עשרה טפחים, או בצד חריץ שהוא עמק עשרה טפחים ורחב ארבעה, נותנין לו עבודתו ארבע אמות. בית שמאי אומרים, מודדין ארבע אמות מעקר הגפנים לשדה. ובית הלל אומרים, מן הגדר לשדה. אמר רבי יוחנן בן נורי, טועים כל האומרים כן, אלא אם יש שם ארבע אמות מעקר גפנים ולגדר, נותנין לו את עבודתו, וזרע את המותר. וכמה היא עבודת הגפן.

רבנו עובדיה מברטנורא

א איזהו עריס. שנותנים לו עבודתו ד' אמות כעבודת הכרם אע"פ שאינו אלא שורה אחת ועריס הוא שמסרגים קנים כמו ערס כדרך שמסרגים את המטות ומדלין עליה שריגי הגפנים ואלבא דבית הלל קבעי דאמרי לעיל בפ"ד אינו כרם עד שיהיו שם שתי שורות ובערים מודו דבשורה אחת נמי הוי כרם: מן הגדר לשדה. כגון אם היו הגפנים נטועים למזרחה של גדר והזמורות עולים על הגדר אם בא לזרוע למערבה של גדר אין מונין ארבע אמות מעיקרן של גפנים שהן להלאה מן הגדר אלא צריך להרחיק ארבע אמותמן הגדר ששריגי הגפנים מודלות עליו וזו מקולי בית שמאי וחומרי בית הלל: טועים כל האומרים כן. דלעולם לא אמרו בית הלל דעריס של שורה אחת של גפנים כרם להצריכה שירחיקו ממנה לשדה ד' אמות ולא הוזכר דין ד' אמות בעריס אלא לענין זה שאם יש ד' אמות מעיקר גפנים לגדר שהן מודלות עליה נותנין לו את עבודתו ששה טפחים כמו שנותנים לגפן יחידית וזרע את המותר עד הגדר ואם אין ד' אמות מעיקר הגפנים עד הגדר לא יביא זרע לשם מידי דהוה אנפן שהיא נטועה בגת או בנקע דאמר ר' יוסי בפרקין דלעיל אם אין שם ד' אמות לא יביא

border of a vine? Six handbreadths in every direction. Rabbi Akiva said three.

(2) An *Aris* which protrudes [and hangs down] from a terrace: Rabbi Eliezer ben Yaakov said: If a person standing on level ground is able to pick all of it, [such an *Aris*, at the outset] prohibits [the sowing of seed in the] four cubits of the field [surrounding the *Aris*; however, if one went ahead

and did plant, only those produce actually growing in an area of six handbreadths surrounding the *Aris* are prohibited as *kilayim*]: If [he is] not [able to pick all the grapes without a ladder], it prohibits [the sowing of seed] only [in] the [soil] which is directly beneath it. Rabbi Eliezer said: Likewise, if one has planted one [row of two vines] on the ground and [opposite it,] another [row of two vines] on a [raised] terrace [and a fifth vine projecting like a tail (see above 4:6, page 160, where the Mishnah states that these conditions ordinarily would constitute a vineyard)], if it [the terrace] is ten handbreadths above the [level] ground, one [row] does not combine with the other [and therefore is not considered a vineyard].

(3) If one has suspended vine branches over part of a trellis, he may not introduce seed [into the soil] beneath the remainder [of the trellis, i.e., the area of the trellis which does not have vines hanging on it]; however, if he did introduce [seed in

רבנו עובדיה מברטנורא

זרע לשם ור' יוחנן בן נורי ור' יוסי אמרו דבר אחד והכי מפורש בהדיא בירושלמי: **רבי עקיבא אומר שלשה טפחים.** היא עבודת גפן יחידית ואין הלכה כר' עקיבא: **ב** מן המדרגה. מתל גבה עשוי כמין מדרגה: **אם כשהוא עומד למטה בארץ.** יכול ללקט הענבים התלוין בערים רואים את כל הערים כאילו הוא מקום עיקר הגפנים ושרשן ואוסר ארבע אמות בשדה לכל רוח משפת הערים ולחוץ ודוקא לכתחלה הוא דאוסר לזרוע אבל אינו מקדש אלא ששה טפחים מידי דהוה אמותר פסקי עריס דלקמן בפרק זו: **ואם לאו.** שאינו יכול ללקוט כל הענבים עד שיעלה במדרגה או בסולם אין אסור לזרוע אלא תחת העריס בלבד וחוצה לו מותר ואפילו בתוך ד' אמות של עיקר הגפנים של עריס הואיל ועומדים על המדרגה וכן הלכה: **אף הנוטע שורה אחת בארץ ושורה אחת במדרגה.** משתי שורות שצריך כדי שיחשבו כרם והשתא לא מיירי בעריס אלא בב' שורות של גפנים שתים כנגד שתים ואחת יוצאת זנב אם המדרגה גבוה עשרה. אין שתי שורות מצטרפות להיות כרם אלא

ששה טפחים לכל רוח. רבי עקיבא אומר, שלשה: **ב** עריס שהוא יוצא מן המדרגה, רבי אליעזר בן יעקב אומר, אם עומד בארץ ובוצר את כלו, הרי זה אוסר ארבע אמות בשדה, ואם לאו, אינו אוסר אלא כנגדו. רבי אליעזר אומר, אף הנוטע אחת בארץ ואחת במדרגה, אם גבוהה מן הארץ עשרה טפחים, אינה מצטרפת עמה, ואם לאו, הרי זו מצטרפת עמה: **ג** המדלה את הגפן על מקצת אפיפירות, לא יביא זרע אל תחת המותר. אם

the open area of the trellis, the subsequent produce] is not prohibited as *kilayim*. If however, new [vine-shoots] have spread [over the remainder], that [which had been sown under the remainder] is prohibited [as *kilayim*.] The same law applies when one hangs vine-shoots over part of a non-fruit-bearing tree [since the vine is more important to the owner than the tree, the whole area is viewed as a

vineyard].

(4) [However,] if one hangs [shoots of] a vine on part of [the branches of] a fruit tree it is permitted to introduce seed beneath the remainder [since the tree is fruit-bearing the owner views the tree as independent from the vine]; if new [shoots] spread [over the remainder of the branches], he must turn it back. There was the case of Rabbi Yehoshua who went to Rabbi Yishmael in Kefar Aziz who showed him a vine [with its shoots] hanging on part of [the branches of] a fig tree. He asked him: What is the law? May I introduce seed beneath the open space [of the branches]? He answered him: It is permitted. He took him up to Bet Hammaganyah where he showed him a vine [whose shoots were] hanging on part of a beam belonging to the trunk of a *shikmah* [a fig tree growing wild in the forest, used primarily for beams and therefore, not considered a fruit bearing tree (see, Tosfot Yom Tov)], which had many beams. He said to him: Beneath

רבנו עובדיה מברטנורא

דין גפן יחידית יש לכל שורה ושורה ואין הלכה כרבי אליעזר: **ג אפיפירות.** עצים או קנים ארוגים שתי וערב ומדלים עליהם שריגי הגפנים ומשכיבים אותן בהן כשהן ארוכות הרבה ואם הדלה הגפן על מקצת האריג אסור לזרוע תחת המותר ואע"פ שאין עליו זמורות ואם זרע לא קדש: **ואם הלך החדש.** שגדל הגפן והוציא שריגים ומלא כל האפיפירות: **אסור.** הזרע שנזרע תחת המותר אם הוסיף מאתים לאחר שהלך החדש עליה: **וכן המדלה גפן על אילן סרק.** דינו כדין אפיפירות לפי שאדם מבטלו על גבי גפנו והוי באילו כולו גפן אבל אילן מאכל שאין אדם מבטלו על גבי גפנו אותו מותר שאין הגפן מודלית עליו חשוב בפני עצמו ולא הוי כגפן ומותר להביא זרע לשם: **ד יחזירנו.** למקום שהיה תחילה וזרע המותר: **עזיו.** שם מקום: **אמר לו מותר.** שאין אדם מבטל תאנתו מפני גפנו: **בית המגנייה.** שם מקום: **סדן של שקמה.** שרש של אילן שקמה והוא אילן תאנה הגדל בייערים

הביא, לא קדש. ואם הלך החדש, אסור. וכן המדלה על מקצת אילן סרק: ד המדלה את הגפן על מקצת אילן מאכל, מותר להביא זרע אל תחת המותר. ואם הלך החדש, יחזירנו. מעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי ישמעאל לכפר עזיו, והראהו גפן מדלה על מקצת תאנה. אמר לו, מה אני להביא זרע אל תחת המותר. אמר לו, מותר. והעלהו משם לבית המגנייה, והראהו גפן שהיא מדלה על מקצת הקורה וסדן של שקמה, ובו קורות הרבה.

the beam [that had the shoots hanging on them] it is prohibited [to sow], but beneath the remainder [of beams] it is permitted [each beam is viewed as a separate tree].

(5) What is a *serak* tree [where the vine hanging from it is more important to the owner than the tree itself, and the whole is viewed as a vineyard]? Any tree which does not yield fruit. Rabbi Meir said: All trees are *serak*, except the olive and the fig tree [which are important enough to the owner to be viewed as separate from the vines hanging from them]. Rabbi Yose said: All trees

which are not normally planted exclusively in separate fields, are *serak* trees.

(6) Gaps separating an *Aris* must be eight cubits plus somewhat more. And when mentioning all measurements regarding a vineyard the Sages never spoke of “and somewhat more” except in the case of *Aris-gaps*. The following constitutes an *Aris-gap*: If an *Aris* was razed midway, and five vines were left on one side and five vines on the other side, then if the gap is [exactly] eight cubits, one must not introduce seed there; if it is eight cubits “and somewhat more” one may allot the requisite service border [i.e., according to Rabbi Yohanan ben Nuri (see Mishnah 1, above) six handbreadths for each while according to the first view of the Mishnah, four cubits for each], and he may sow the rest [even according to the first view of the Mishnah which considers an *Aris* as a vineyard, however; it does not require a full 16 cubits separating the two in order to introduce other produce

רבנו עובדיה מברטנורא

וחותכין ממנו קורות לבנין: תחת קורה זו אוסור והשאר מותר. שאני רואה כל קורה וקורה כאילן בפני עצמו: ה הכל אילן סרק. דסבר ר' מאיר כל שאר אילנות אדם מבטל אצל גפנו ור' יוסי סבר דכל מין שרגילין ליטע ממנו שדות שלימות חשובים הן ואין אדם מבטלן מפני גפנו והלכה כת"ק דאילן שאינו עושה פירות הוא דבטיל לגבי גפן: ו פסקי עריס. מפרש לה ואויל: שמונה אמות ועוד. כלומר מוסיף עוד על שמונה אמות דבר מועט והיא ששית אמה דהיינו טפח: שחרב מאמצעו. כגון שנטע אחת עשרה גפנים בצד הגדר וחרב גפן האמצעי ונעשו שני עריסין שאין עריס פחות מחמש גפנים: שמונה אמות ועוד נותנין לו עבודתו. לר' יוחנן בן נורי דלא חשיב עריס כרם נותן ששה טפחים לזה וששה טפחים לזה וזורע את המותר ולמאן דחשיב ליה כרם צריך שיתן ארבע אמות לזה

אמר לו, תחת הקורה זו אוסור, והשאר מתר: ה איהו אילן סרק. כל שאינו עושה פרות. רבי מאיר אומר, הכל אילן סרק, חוץ מן הזית והתאנה. רבי יוסי אומר, כל שאין כמותו נוטעין שדות שלמות, הרי זה אילן סרק: ו פסקי עריס, שמונה אמות ועוד. וכל מדות שאמרו חכמים בכרם, אין בהם ועוד, חוץ מפסקי עריס. אילו הן פסקי עריס. עריס שחרב מאמצעו ונשתירו בו חמש גפנים מכאן וחמש גפנים מכאן. אם יש שם שמונה אמות, לא יביא ודע לשם, שמונה אמות ועוד, נותנין לו כדי עבודתו, וזורע את

in between them, as would be the case in an actual vineyard (see above 4:1)].
 (7) If an *Aris* grows out of either end of a wall and ends at the corner [i.e., he planted three vines by one corner of a wall and two additional vines at the opposite corner of the same wall and in between the vines the wall is empty] each [of the group of vines] are given

its service border [of six handbreadths], and it is permitted to sow the rest [even though the entire wall is less than four cubits. However,] Rabbi Yose [in accordance with his view in 5:4] says: If there aren't four cubits there, one may not introduce seed there.

(8) If slats [forming the trellis] stick out from the *Aris* and one doesn't wish to cut them off, it is permitted to plant directly beneath them; if however, he made them [long] so that new [shoots] might spread along them, it is forbidden [to plant underneath].

(9) If a grape-blossom protruded beyond the *Aris* it is regarded as if a [builders] plummet were suspended from it: Directly beneath it, it is prohibited [to sow].

רבנו עובדיה מברטנורא

וארבע אמות לזה ואינו יכול לזרוע אלא אותו ועוד. מיהו אפילו מאן דחשיב עריס כרם, לאו לכל מיילי מדלא בעי בפסקי עריס מששה טפחים ואילך לא מקדש כדלקמן (פ"ז מ"ג): **ז עריס שהוא יוצא מן הכותל מותר הקרן וכלה.** כגון חמש גפנים הנטועות בצד גדר ואין מחזיקות את כל הגדר אלא שלש בראש הקרן מזה ושתיים בראש הקרן השניה מזה ובאמצע הכותל אין שם גפנים אלא בשתי זויות הכותל עומדות: **נותנים לו עבודתו.** ששה טפחים מכאן וששה טפחים מכאן וזרוע שאר הכותל ואף על פי שאין אורך הכותל ארבע אמות: **ורבי יוסי אומר אם אין שם ארבע אמות וכו'.** רבי יוסי לטעמיה דאמר בפרקין דלעיל גבי גת ונקע אם אין שם ארבע אמות, והכא קא משמע לן דלא תימא דוקא גת ונקע שסתומים מארבע רוחות הוא דמצריך ר' יוסי ארבע אמות אבל אצל כותל שאינו מוקף מארבע רוחות אימא לא, ואי אשמעינן בהא הוא אמינא בהא מצריך ר' יוסי ארבע אמות משום דיש כאן [חמש] גפנים בין שתי קרנות של כותל אבל גבי גת ונקע שאין שם אלא גפן יחידית אימא לא, צריכא. ולעיל כתבנו דאין הלכה כר' יוסי: **ז הקנים היוצאים מן העריס.** שבוטלין חוץ סדר העריס: **וחס עליהן לפסקן.** שלא הניחן שם מחמת שדעתו להדלות עליהן הגפן אלא מפני שחס עליהן בלבד: **כנגדן מותר.** לפי שאינן חשובים מן האפיפירות הלכך מותר לזרוע תחתיהן: **כדי שיהלך עליהן החדש.** שידלה על גבן שריגי הגפן כשיצמחו ויגדלו: **ט הפרח היוצא.** מלשון הפרחהו הגפן (שיר השירים ו) כלומר מה שגדל מן הגפן יוצא ובוטל חוץ לעריס: **מוטלת.** הוא הברזל שהבונים מורידים בחבל למטה על פני החומה לראות בו את הבנין [אם] החומה ישרה ובו משערים

המותח זמורה מאילן לאילן, תחתיה אסור. המותח זמורה מאילן לאילן, תחתיה אסור. ספקה בחבל או בגמי, תחת הספוק מתר. עשאה כדי שיהלך עליו החדש, אסור: So too, [is the law] in the case of a [protruding] grape-blossom from a hanging branch of a single vine. If one has stretched a vine-shoot from tree to tree, it is forbidden to plant [other produce] beneath it. If he made an extension [to the shoot, e.g., the shoot itself wasn't long enough to reach the tree] by means of rope or reed-rope [and tied it to the tree]; it is permitted under the extension [of rope]; if he made the extension so that the new [shoots] might grow along it, then it is forbidden [to plant beneath it].

רבנו עובדיה מברטנורא

אם הזרעים מכוונים תחת הפרח והכא מיירי כגון שגדלו זמורות העריס יותר מעבודתו ופרח לחוץ דבתוך עבודתו אפילו אין שם פרח אסור: **וכן בדלית**. וכן משערין בגפן יחידית המודלית על גבי כלונסות שאינה עריס אם פרחו חוץ לזרע שפחים שהם עבודתה: **תחתיה אסור**. תחת הזמורה אבל מן הצדדים מכאן ומכאן מותר: **ספקה בחבל**. שלא היתה הזמורה ארוכה שתגיע מאילן לאילן וקשר בראשה חבל או גמי להאריך אותה כדי שתספיק עד האילן, תחת הזמורה אסור, תחת הספוק מותר. אבל אם עשה הספוק כדי שיהלך עליו החדש, אסור לזרוע תחתיו: